

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА
ФАКУЛЬТЕТ ІСТОРІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА ІСТОРІЇ УКРАЇНИ ТА СПЕЦІАЛЬНИХ ГАЛУЗЕЙ ІСТОРИЧНОЇ НАУКИ

О. М. Бут, К. І. Мелєкєсцев

**Методичні рекомендації
до самостійної роботи студентів
з навчальної дисципліни
«Історія України (новітня доба)»**

Спеціальність 032 «Історія та археологія»
освітньої програми «Історія та археологія»

Електронне видання

Вінниця
2023

УДК 94(477)(075.4)
Б 93

Рекомендовано до друку вченою радою факультету історії та міжнародних відносин Донецького національного університету імені Василя Стуса (протокол № 1 від 27.09.2023)

Автори:

О. М. Бут, д-р іст. наук, проф. кафедри історії України та спеціальних галузей історичної науки Донецького національного університету імені Василя Стуса;

К. І. Мелекесцев, канд. іст. наук, старший викладач кафедри історії України та спеціальних галузей історичної науки Донецького національного університету імені Василя Стуса.

Рецензенти:

Н. Р. Темірова, д-р іст. наук, проф. кафедри історії України та спеціальних галузей історичної науки Донецького національного університету імені Василя Стуса;

М. І. Прихненко, канд. політ. наук, в. о. проректора з науково-педагогічної та соціальної роботи Донецького національного університету імені Василя Стуса.

Б 93 Методичні рекомендації до самостійної роботи студентів з навчальної дисципліни «Історія України» / О. М. Бут, К. І. Мелекесцев. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2023. 48 с.

Методичні рекомендації до самостійної роботи студентів з навчальної дисципліни «Історія України» містять характеристику та програму дисципліни, теми семінарських занять, питання до екзамену, систему та критерії оцінювання знань, методичне забезпечення, перелік джерел та літератури до вивчення дисципліни.

Запропонована система завдань для самостійної роботи покликана забезпечити міцне засвоєння знань, формування компетенцій, які задовольняють потребу студентів у самовизначенні та самовдосконаленні. Це проблемно-пошукові завдання до кожної теми семінару, які спрямовують студентів на поглиблене вивчення дисципліни, наукові доповіді, особисте дослідження контроверсійних питань історії України ХХ ст., візуалізація подій та людей минулого, опрацювання аналітичних презентацій. Усі ці види самостійної роботи мають на меті активізацію критичного мислення студентства.

Методичні рекомендації призначені для здобувачів освіти спеціальності 032 Історія та археологія освітньої програми «Історія та археологія».

УДК 94(477)(075.4)

© Бут О. М., Мелекесцев К. І., 2023
© ДонНУ імені Василя Стуса, 2023

ЗМІСТ

1. ХАРАКТЕРИСТИКА ДИСЦИПЛІНИ.....	4
1.1. МЕТА ТА ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ ДИСЦИПЛІНИ.....	4
1.2. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	7
2. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	12
3. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ.....	14
3.1. ПЕРШИЙ ТА ДРУГИЙ МОДУЛІ	14
3.2. ДРУГИЙ ТА ТРЕТІЙ МОДУЛІ.....	26
4. ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	37
5. ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ	43
6. ПРИКЛАДИ ЕКЗАМЕНАЦІЙНИХ БІЛЕТІВ.....	46
7. СИСТЕМА ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ	47

1. ХАРАКТЕРИСТИКА ДИСЦИПЛІНИ

1.1. МЕТА ТА ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ ДИСЦИПЛІНИ

Компоненти навчальної дисципліни «Історія України (новітня доба)», складені відповідно до освітньої програми підготовки бакалавра галузі знань 03 Гуманітарні науки, формує інтегральні, загальні, фахові компетентності та програмні результати навчання, якими мають оволодіти студенти.

Метою вивчення навчальної дисципліни є формування наукового уявлення про політичні, соціально-економічні, культурні процеси в Україні, що розгорталися протягом ХХ ст.

Завдання курсу:

- ознайомлення з надбанням дослідників та першоджерелами, що розкривають події та процеси в Україні ХХ ст.;
- стимулювання студентства до самостійного дослідження персоналій з історії України;
- розкриття жорстокості тоталітарного режиму в Україні;
- відновлення пам'яті жертв тоталітаризму та інших забутих імен борців за незалежність України.

Навчальна дисципліна формує міждисциплінарні взаємозв'язки з іншими дисциплінами, зокрема: «Історія України», «Історія Європи та Америки», «Історія зарубіжних слов'ян», «Історичне краєзнавство».

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у студентів компетентностей і програмних результатів навчання відповідно до освітньої програми спеціальності 032 Історія та археологія.

У межах дисципліни опрацьовується чотири модулі, тридцять змістових тем яких розкривають здобуття Україною незалежності від Російської імперії, її падіння та включення до складу СРСР, встановлення тоталітарного режиму, проблеми та досягнення економічного, внутрішньополітичного, культурного розвитку УРСР.

Форми поточних і підсумкових контролів – виступи на семінарських заняттях, практичних завдань, тестів модульного контролю, виконання завдань самостійної роботи, індивідуальних завдань. Сьогодні семінар є засобом розвитку у студентів культури наукового мислення. Головна мета семінарських занять: забезпечити студентам можливість оволодіти навичками і вміннями використання теоретичних знань з предмета. На семінарських заняттях виконуються такі педагогічні завдання: розвиток творчого мислення, пізнавальна мотивація, використання знань для моделювання форми діяльності майбутнього науковця. Вивчаються теми, які можуть конкретизувати лекційний матеріал, мають елементи дискусії та передбачають необхідність формулювання студентом власного погляду на

ключові питання з предмета, а також сприяють формуванню навичок ідентифікації позиції та наративів іншої сторони. Курс враховує регіональну та етнічну розмаїтість України, намагаючись розкрити важливі характеристики з історії всіх регіонів країни протягом розглянутого періоду, незалежно від того під чією владою вони перебували в той чи інший проміжок часу. Великий акцент зроблено на вивченні долі жертв репресій, геноцидів, масових вбивств у національному та регіональному масштабі. Задля забезпечення візуалізації подій, персон, образів минулого студентству пропонуються завдання з підготовкою презентацій. Літературу до семінарських занять скомпоновано з урахуванням сучасних досягнень вітчизняних і зарубіжних фахівців.

Оцінка академічних досягнень студента здійснюється за кредитно-модульною системою. В її основу покладено принцип накопичення поточних оцінок, які студенти отримують, закінчивши вивчення кожної з тридцяти тем. Курс закінчується екзаменом, який може бути замінений індивідуальним творчим завданням у разі високої успішності студента, або науковою роботою у разі спеціалізації студента за темою, тотожною до предмету. Курс розрахований на вивчення протягом 2-х семестрів; після перших двох модулів за результатами проведеної студентами роботи визначається, чи зараховується залік за результатами роботи студента.

Методичні рекомендації покликані орієнтувати студента на вирішення конкретних питань, допомагати організовувати самостійну роботу, націлити індивідуальне мислення на аналіз і систематизацію матеріалу.

Станом на 2023 р. засвоєння здобувачами освіти денної та заочної форми навчання дисципліни «Історія українсько-польських відносин» передбачає відповідні **програмні результати навчання (ПРН):**

ПРН-1. Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу і історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний історичний період або проблему.

ПРН-2. Розуміти контекст і причини відповідних історичних подій та використовувати ці знання у професійній діяльності.

ПРН-3. Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, принципи і методи історичного пізнання, основні типи і види історичних джерел.

ПРН-4. Володіти понятійно-категоріальним апаратом історичної науки, професійно оперувати науковими термінами, прийнятими у фаховому середовищі.

ПРН-5. Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами.

ПРН-6. Виявляти взаємозв'язки між процесами у минулому та на сучасному етапі, аналізувати суспільні процеси в історії України у контексті європейської та світової історії.

ПРН-7. Розуміти і виявляти відмінності в історіописанні, поглядах на минуле представників різних епох та у різних контекстах.

ПРН-8. Брати участь у плануванні та виконанні наукових досліджень у сфері історії, презентувати результати досліджень, аргументувати висновки.

ПРН-9. Мати навички організації практичного вирішення питань історичної пам'яті та охорони матеріальної й нематеріальної культурної спадщини України.

ПРН-10. Застосовувати сучасні методики у процесі популяризації історії та археології, а також здійсненні різних видів педагогічної діяльності.

ПРН-11. Здійснювати аналіз ситуацій з урахуванням історичного контексту та/або історичних передумов.

ПРН-12. Здійснювати комунікацію з професійних питань з представниками наукових, громадських, релігійних і національно-культурних організацій і спільнот.

ПРН-13. Розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот, ефективно співпрацювати з носіями різних історичних та культурних цінностей.

ПРН-14. Вміти акумулювати та поширювати кращий досвід професійної діяльності, інтегрувати досягнення інших наук для вирішення актуальних проблем історії та археології.

ПРН-15. Знати наукові та організаційні аспекти функціонування археологічної, архівної, музейної сфери.

ПРН-16. Знати сучасні методики навчання історії, основи психолого-педагогічних досліджень. Виявляти готовність до здійснення гуманної педагогічної взаємодії.

ПРН-17. Доводити історичну своєрідність, культурне та етнонаціональне розмаїття України, історичну обґрунтованість процесу євроінтеграції України.

Під час підготовки методичних рекомендацій було враховано, що у випадку карантинних та інших обмежень аудиторного формату передбачені можливості проведення організації та оцінювання навчання в онлайн-форматі. Описані завдання можуть виконуватися в онлайн-режимі, в обсязі, який встановлює викладач.

1.2. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Кількість кредитів	5,5
Період викладання	Рік навчання – 3 Семестр – 5–6
Рівень вищої освіти	Перший
Спеціальність	032 Історія та археологія
Освітня програма	«Історія та археологія»

Здобувач вищої освіти, який за результатами роботи протягом семестру набрав менше 60 балів, повинен до кінця екзаменаційної сесії скласти всі обов’язкові завдання з дисципліни.

За перший та другий модулі здобувачі можуть отримати максимум по 50 балів. За третій та четвертий модулі здобувачі можуть отримати максимум по 30 балів, 40 балів отримується під час екзамену.

Організація навчання дисципліни відбувається в таких форматах:

- 1) аудиторні заняття (лекції, семінарські, практичні заняття);
- 2) самостійна робота здобувача вищої освіти під керівництвом викладача.

У випадку карантинних та інших обмежень аудиторного формату передбачені можливості проведення організації та оцінювання навчання в онлайн-форматі.

Тиждень / дата / години	Тема	Форма проведення заняття	Завдання	Мак кількість балів
1	2	3	4	5
1 тижд., 3 год	Вступ до навчального курсу «Історія України» (новітня доба).	лекція	Вступний контроль	—
2 тижд., 3 год	Початок Української національно-демократичної революції і діяльність Української Центральної Ради	лекція	Питання після теми 1	—
	Відгомін Російської демократичної революції в Україні. Українська Центральна Рада	семінарське заняття	Семінарське заняття: обговорення проблемних питань	2
3 тижд., 3 год	Українська держава гетьмана Скоропадського	лекція	Питання після теми 2	—
	Особливості гетьманського режиму в Україні	семінарське заняття	Семінарське заняття: обговорення проблемних питань	3
4 тижд., 3 год	Національно-визвольний рух на західноукраїнських землях (1918–1920 рр.)	лекція	Питання після теми 3	—
	Повстання у Львові. Західно-українська Народна Республіка	семінарське заняття	Семінарське заняття: обговорення проблемних питань	3
5 тижд., 3 год	Українська Народна Республіка під проводом Директорії	лекція	Питання після теми 4	—
	Новоутворення УНР і втрата української державності	семінарське заняття	Семінарське заняття: обговорення проблемних питань	3

Тиждень / дата / години	Тема	Форма проведення заняття	Завдання	Мак кількість балів
1	2	3	4	5
6 тижд., 3 год	Встановлення радянської форми державності в Україні і запровадження її політики	лекція	Питання після теми 5	—
	УСРР і політика «воєнного комунізму»	семінарське заняття	Семінарське заняття: обговорення проблемних питань	3
7 тижд., 3 год	Розвиток культури та духовного життя в добу Української національно-демократичної революції (1917–1920 рр.)	лекція	Питання після теми 6	—
	Піднесення національно-культурного життя	семінарське заняття	Семінарське заняття: обговорення проблемних питань	3
8 тижд., 3 год	Модульна контрольна робота 1	МКР 1	Модульна контрольна робота	15
	УСРР на початку 1920-х рр.	лекція	Питання після теми 7. Презентація самостійних та індивідуальних робіт	10 + 10
9 тижд., 3 год	Соціально-економічний розвиток УСРР в умовах НЕПу	лекція	Питання після теми 8	—
	Відступ більшовиків у питаннях національної політики і економічних перетворень	семінарське заняття	Семінарське заняття: обговорення проблемних питань	3
10 тижд., 2 год	Суспільно-політичний розвиток радянської України	лекція	Питання після теми 9	—
	Система органів радянської влади і громадських об'єднань	семінарське заняття	Семінарське заняття: обговорення проблемних питань	3
11 тижд., 3 год	Розвиток культури та духовного життя УСРР	лекція	Питання після теми 10	—
	Культурна революція в умовах НЕПу	семінарське заняття	Семінарське заняття: обговорення проблемних питань	3
12 тижд., 2 год	Особливості індустріалізації УСРР	лекція	Питання після теми 11	—
	Місце УСРР в індустріальному поступі СРСР	семінарське заняття	Семінарське заняття: обговорення проблемних питань	3
13 тижд., 3 год	Колективізація сільського господарства	лекція	Питання після теми 12	—
	Труднощі радянської колективізації в УСРР. Голодомор 1932–1933 рр.	семінарське заняття	Семінарське заняття: обговорення проблемних питань	3
14 тижд., 2 год	Суспільно-політичне життя в радянській Україні	лекція	Питання після теми 13	—

Тиждень / дата / години	Тема	Форма проведення заняття	Завдання	Мак кількість балів
1	2	3	4	5
	Україна в складі унітарної радянської держави. Тоталітаризм	семінарське заняття	Семінарське заняття: обговорення проблемних питань	3
15 тижд., 3 год	Культурне життя і наука в УСРР у 1920–1930 рр.	лекція	Питання після теми 14. Презентація самостійних робіт	15
	Модульна контрольна робота 2	МКР 2	Модульна контрольна робота	15
	Залік	Залік		100 балів
16 тижд., 3 год	Соціально-економічний та суспільно-політичний розвиток українських земель у складі Польщі, Румунії та Чехословаччини	лекція	Питання після теми 15	—
	Особливості розвитку українства під іноземною окупацією	семінарське заняття	Семінарське заняття: обговорення проблемних питань	3
17 тижд., 2 год	Україна в роки Другої світової війни: історіографія. Українські землі напередодні Другої світової війни	лекція	Питання після теми 16	—
	Українське питання в міжнародній політиці. Німецько-радянський альянс (1939–1941 рр.)	лекція	Питання після теми 17	—
18 тижд., 3 год	Початок німецько-радянської війни, поразка Червоної армії	лекція	Питання після теми 18	—
	Причини і наслідки невдач ЧА у кампанії червня 1941 – липня 1942 рр.	семінарське заняття	Семінарське заняття: обговорення проблемних питань	2
19 тижд., 2 год	Нацистський окупаційний режим та Рух Опору на українських землях	лекція	Питання після теми 19	—
	Політика окупантів і спротив на окупованих територіях УРСР	семінарське заняття	Семінарське заняття: обговорення проблемних питань	3
20 тижд., 3 год	Визволення України від окупантів, наслідки війни	лекція	Питання після теми 20	—
	Битва за Україну. Роль і місце України в Другій світовій війні	семінарське заняття	Семінарське заняття: обговорення проблемних питань	2
21 тижд., 2 год	Соціально-економічний розвиток УРСР (1945–1953 рр.)	лекція	Питання після теми 21	—
	Труднощі відбудови і подальшого розвитку народного господарства	семінарське заняття	Семінарське заняття: обговорення проблемних питань	3
22 тижд., 3 год	Суспільно-політичне життя України у повоєнну добу	лекція	Питання після теми 22	—
	Наступ неосталінізму у другій половині 1940-х рр.	лекція	Питання після теми 23	—
23 тижд., 2 год	Радянізація західних областей УРСР	лекція	Питання після теми 24	—

Тиждень / дата / години	Тема	Форма проведення заняття	Завдання	Мак кількість балів
1	2	3	4	5
	Репресії проти населення Західної України	семінарське заняття	Семінарське заняття: обговорення проблемних питань	2
24 тижд., 2 год	Розвиток культури і науки в повоєнну добу. Наступ влади на діячів науки, літератури і культури	лекція	Питання після теми 25	—
	Модульна контрольна робота 3	МКР 3	Модульна контрольна робота	10
25 тижд., 2 год	Доба «відлиги» – «контрольованого лібералізму»	лекція	Питання після теми 26. Презентація самостійних робіт	5
26 тижд., 2 год	Соціально-економічний розвиток в умовах «відлиги»	лекція	Питання після теми 27	—
	Хрущовська «відлига» та соціально-економічні зміни в Україні	семінарське заняття	Семінарське заняття: обговорення проблемних питань	3
27 тижд., 2 год	Стабілізація і закритість суспільного та економічного життя (1964–1975 рр.). Закріплення неосталінізму	лекція	Питання після теми 28	—
	Україна в період неототалітаризму (середина 1960-х – середина 1980-х років)	семінарське заняття	Семінарське заняття: обговорення проблемних питань	3
28 тижд., 2 год	Духовний і культурний розвиток суспільства: труднощі і досягнення, від «відлиги» до «застою»	лекція	Питання після теми 29	—
	Дисидентський рух в УРСР	семінарське заняття	Семінарське заняття: обговорення проблемних питань	3
29 тижд., 2 год	Курс на прискорення соціально-економічного розвитку СРСР. «Перестройка» в Україні	лекція	Питання після теми 30	—
	Україна у період «перебудови» (1985–1991 рр.)	семінарське заняття	Семінарське заняття: обговорення проблемних питань	3
30 тижд., 2 год	Загострення соціально-економічного становища в умовах «перестройки»	лекція	Презентація самостійних робіт	5
	Від Декларації про державний суверенітет до референдуму про незалежність України		Питання після теми 31	—
31 тижд., 2 год	Останні роки УРСР	семінарське заняття	Семінарське заняття: обговорення проблемних питань	3
	Модульна контрольна робота 4	МКР 4	Модульна контрольна робота	10
	Екзамен			40
78 годин				100 балів

Критерії оцінювання академічних досягнень протягом семінарських занять:

- обізнаність у науковій літературі та джерелах з історії України;
- ґрунтовні знання з історії України новітньої доби;
- вміння аналізувати джерела з історії України новітньої доби;
- використання інструментарію історичної науки для аналізу джерел;
- обґрунтування тієї чи іншої інтерпретації джерел, критика джерел;
- формулювання та аргументоване доведення власного погляду;
- володіння категоріальним апаратом на сучасному рівні;
- послідовний виклад матеріалу з висновками, списком використаних джерел;
- вільне володіння нормами сучасної української літературної мови.

Ієрархія балів за критеріями оцінювання семінарських занять:

- відповідність змісту тез темі семінарського заняття, їх цілісність та композиційна гармонійність – 1 бал;
- ступінь розкриття предмета дослідження – 1 бал;
- наявність узагальнень альтернативних теоретичних підходів у межах досліджуваної проблеми – 0,5 бала;
- обсяг та якість опрацьованих інформаційних джерел – 0,5 бала.

2. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бойко О. Д. Історія України: навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Академія, 2021. 720 с.
2. Бут. О. М., Добров П. В. «Економічна контрреволюція» в Україні в 20–30-ті роки ХХ ст.: від нових джерел до нового осмислення / за заг. ред. О. М. Бута. Вид. друге, випр. і доп., з іл. Донецьк: Укр. НТЕК, 2002. 316 с.
3. Бут О. М., Бондаренко В. С., Нікітенко К. В. Недержавний сектор промисловості України в умовах нової економічної політики (1921–1928 рр.). Донецьк: Юго-Восток, 2008. 355 с.
4. Історія та культура України: підручник для студентів техн. спец. ВНЗ / М. І. Бушин, О. М. Бут, О. І. Гуржій, С. М. Ховрич. Черкаси. 2018. 1055 с.: іл.
5. Даниленко В. М. Україна в 1985–1991 рр.: остання глава радянської історії / НАН України. Інститут історії України. Київ: Інститут історії України, 2018. 278 с.
6. Кіпіані В. Справа Василя Стуса. Збірка документів з архіву колишнього КДБ УРСР. Київ: Vivat, 2019. 688 с.
7. Кульчицький С. Червоний виклик. Історія комунізму в Україні від його народження до загибелі. Багатотомне видання (3 т). Київ: Темпора, 2013.
8. Мєлекєсцев К. Україна, Польща, революція: сьогодення та історична ретроспектива. *Травневі студії: історія, політологія, міжнародні відносини. Збірка матеріалів Всеукраїнської наукової інтернет-конференції до 100-річчя Української революції, 80-річчя ДонНУ імені Василя Стуса та історичного факультету* / за ред. канд. іст. наук Ю. Т. Темірова. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2017. Вип. 2. С. 52–57.
9. Українське століття (1921–2021): витоки, уроки, перспективи державотворення. Нариси / відп. ред. В. Смолій; наук. конс. Г. Боряк; авт. кол.: Т. Водотика, В. Головка, С. Кульчицький, Л. Якубова. Київ: Кліо, 2021. 560 с.
10. Mieliekiestsev K., But O. Podiilia sugar industry owners under Stalinist struggle for «mono-majority» in the Soviet society. *Universum Historiae et Archeologiae = The Universe of History and Archeology = Універсум історії та археології = Універсум истории и археологии*, [S. l.], Vol. 3, issue 2. December 2020. P. 94–106. URL: <http://uha.dp.ua/index.php/UHA/article/view/100>

Додаткова література

1. Вінцковський Т. С. Політичні діячі України: 1917–2004. Харків: Видавнича група «Основа», 2005. 112 с.
2. Влада і суспільство в Україні. Історичний контекст: іст. нариси / ред. В. А. Смолій. Київ: НАН України, Ін-т історії України, 2013. 505 с.

3. Грицак Я. Й. Нарис історії України: формування модерної української нації XIX–XX ст. Київ: Генеза, 2000. 360 с.
4. Міжнародні відносини України: історія і сучасність: навч. посіб. / Л. Є. Дещинський, Р. Д. Зінкевич, С. В. Терський та ін. Вид. 4-те, перероб. і доп. Львів: Вид-во «Бескит Біт», 2008. 444 с.
5. Історія держави і права України: у 2-х т. / В. Д. Гончаренко, А. Й. Рогожин, О. Д. Святоцький та ін. Т. 2. Київ, 2000. 580 с.
6. Музиченко П. Історія держави і права України: навч. посіб. Київ: Т-во «Знання», КОО, 2003. 429 с.
7. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності = The Gates of Europe: a History of Ukraine / пер. з англ. Р. Ключка. Харків: Клуб Сімейного Дозвілля, 2016. 493 с.
8. Плохій С. Остання імперія. Занепад і крах Радянського Союзу. Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2019. 560 с.
9. Українське державотворення: Невитребуваний потенціал. Словник-довідник / за ред. О. Мироненка. Київ: Либідь, 1997. 560 с.
10. Уряди України у XX ст. / ред. В. М. Литвин. Київ: Наукова думка, 2001. 608 с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Бабин Яр. «Імена». Архів. URL: <https://babynyar.org/ua/archive>
2. Відкритий цифровий архів Центру гуманітарних досліджень та наукової бібліотеки Львівського національного університету ім. І. Франка. URL: <http://www.anthropos.org.ua/jspui/>
3. Законодавство України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
4. Інститут історії України НАН України. URL: <http://www.history.org.ua/>
5. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, Київ. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
6. Науковий проєкт «CityFace: Практики саморепрезентації багатонаціональних міст в індустріальну і постіндустріальну добу». URL: <https://cityface.org.ua/data>
7. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <http://iportal.rada.gov.ua/>
8. Реабілітовані історією. URL: <https://www.reabit.org.ua/books/>
9. Родинний альбом: цифрова колекція вуличної моди України XX ст. *Центр міської історії Центрально-Східної Європи*. URL: <https://uma.lvivcenter.org/uk/collections/160/photos>
10. Український історичний журнал. URL: <http://www.history.org.ua/?litera&askAbout=journal>

3. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

3.1. ПЕРШИЙ ТА ДРУГИЙ МОДУЛІ

Семінарське заняття 1. Українська Центральна Рада

1. Як формувався та змінювався склад УЦР і Генерального Секретаріату протягом 1917–1918 рр.?
2. На які верстви спиралася УЦР у внутрішній політиці? Як це пов'язано з ідеологіями партій, що брали участь в організації УНР?
3. Чи вдалою була дипломатія УЦР у відносинах з Тимчасовим Урядом у 1917 р., з Антантою і Центральними Державами у 1918 р.?
4. Якими були прорахунки УЦР? Яких поразок можна було уникнути?
5. Яке значення УЦР та Генерального Секретаріату в історії України?

Література

1. Бевз Т. Трансформація владної вертикалі у добу Центральної Ради. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2006. Вип. 32. С. 52–87. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/bevz_transformatsiia.pdf
2. Веденєєв Д. Дипломатія Української держави доби Центральної Ради. *Зовнішні справи*. 2013. № 2. С. 46–51.
3. Дорошенко Д. Історія України, 1917–1923: документально-наукове видання. В 2-х т. Т. 1: Доба Центральної Ради / упорядн., авт. передм. та комент. К. Ю. Галушко. Київ: Темпора, 2002. 320 с.
4. Історія держави і права України: у 2-х т. / В. Д. Гончаренко, А. Й. Рогожин, О. Д. Святоцький та ін. Т. 2. Київ, 2000. 580 с.
5. Українське століття (1921–2021): витоки, уроки, перспективи державотворення. Нариси / відп. ред. В. Смолій; наук. конс. Г. Боряк; авт. кол.: Т. Водотика, В. Головка, С. Кульчицький, Л. Якубова. Київ: Кліо, 2021. 560 с.
6. Українське державотворення: невитребуваний потенціал. Словник-довідник / за ред. О. Мироненка. Київ: Либідь, 1997. 560 с.

Семінарське заняття 2. Особливості гетьманського режиму в Україні

1. На які верстви спирався гетьманський режим (1918 р.)?
2. Як ідеологія В. Липинського вплинула на сприйняття гетьманського режиму? Чому відбувся розрив між ним та П. Скоропадським?
3. Яке значення отримання незалежною Українською Державною міжнародного визнання за гетьманства П. Скоропадського?
4. Якою була політика Української Держави щодо Криму та Кубані?
5. Як П. Скоропадський намагався залишитися при владі в Україні після поразки Німеччини у Першій світовій війни? Чи були перспективними зміни його зовнішньополітичної орієнтації?

Література

1. Дорошенко Д. Історія України, 1917–1923: документально-наукове видання. В 2-х т. Т. 2: Українська Гетьманська Держава 1918 р. / упорядн. К. Ю. Галушко. Київ: Темпора, 2002. 352 с.
2. Липинський В. Листи до братів-хліборобів: про ідею і організацію українського монархізму: писані 1919–1926 р. Wien: Buchdruckerei Carl Herrmann, 1926. 580 с.
3. Мараєв В. Українофобська вакханалія. Як граф Келлер хотів стати диктатором. *Ділова столиця*. 21 грудня 2018 р. URL: https://www.dsnews.ua/ukr/nasha_revolyutsiya_1917/ukrayinofobska-vakhanaliya-yak-graf-keller-hotiv-diktatorom-21122018200000
4. Осташко Т. В'ячеслав Липинський і Павло Скоропадський: від співпраці до розриву. *Соціальні конфлікти та повсякденне життя революційного суспільства 1917–1921 рр.* / голов. ред. В. Ф. Верстюк. Київ: Ін-т історії України НАНУ, 2014. С. 186–216.
5. Павло Скоропадський та його державотворча діяльність: зб. мат. наук.-метод. кр. столу / ред. Х. Н. Бехруз, Н. В. Єфремова, Т. Ю. Іванійчук. Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія», 2020. 78 с. DOI: 10.32837/11300.12223. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/13802>

Семінарське заняття 3. Повстання у Львові. ЗУНР

1. Звідки походить назва «Листопадовий чин»? Яке значення цієї події?
2. Якими були причини, результати, наслідки погрому у Львові 1918 р.?
3. Які відмінності військового будівництва в ЗУНР, порівняно з УНР?
4. Як ви можете схарактеризувати внутрішню політику ЗУНР?
5. Яке значення конституційних актів ЗУНР і проєктів Конституції Галицької Республіки в контексті європейського конституціоналізму?

Література

1. Бураков Ю. Військове будівництво Західно-Української Народної Республіки (до 100-річчя Листопадового чину) *Військово-науковий вісник*. 2018. № 30. С. 70–81.
2. Гай-Нижник П. Архівні документи ЗУНР–ЗО УНР (1918–1921). *Павло Гай-Нижник | доктор історичних наук: особистий сайт*. URL: <http://hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/arhiv.php>
3. Західно-Українська Народна Республіка в документах і матеріалах Наукової бібліотеки Львівського національного університету імені Івана Франка: альбом-каталог / упоряд. Ю. Лисий, М. Ільків-Свидницький. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2018. 252 с., іл.
4. Монолатій І. «Чорні лебеді» Української революції: (не)ймовірні випадки західноукраїнської державності. *Український історичний журнал*. 2020. Число 6. С. 120–138.
5. Сворак С. Д. «Основи державного устрою Галицької Республіки» в контексті європейського конституціоналізму. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького*. № 8(20). 2019. С. 112–119. DOI: 10.33098/2078-6670.2019.8.20.112-119.
6. Davies N. Ethnic Diversity in Twentieth Century Poland. *Hostages of Modernization: Studies on Modern Antisemitism, 1870–1933/39*. In Strauss, Herbert Arthur (ed.). Michigan: De Gruyter, 1993.

Семінарське заняття 4. Новоутворення УНР і втрата української державності

1. Антигетьманське повстання: заколот чи народна революція?
2. Чим відрізнялося державотворення Директорії УНР від часів УЦР?
3. Чи існувала проблема корупції за часів УНР?
4. Якими були успіхи та невдачі зовнішньої політики Директорії УНР?
5. Які причини і наслідки падіння Української Народної Республіки?

Література

1. Гай-Нижник П., Лейберов О. УНР у період Директорії: пошук моделі державного устрою (кінець 1918–1919 рр.). Ніжин, 2013. 214 с.
2. Гай-Нижник П. П. Повстання Директорії: хто і коли спланував антигетьманський заколот 1918 р. *Крути: проблеми державотворення від доби Української революції (1917–1921 рр.) до сьогодення. Вип. III. Збірник матеріалів Всеукраїнської наукової конференції (Крути, 29 січня 2020 р.)*. Київ–Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2020. С. 53–83.
3. Котляр Ю. В. Антигетьманські повстання на Миколаївщині (1918 р.). *Історичний архів. Наукові студії*. 2017. № 19. Миколаїв: ЧНУ ім. Петра Могили. С. 80–84.
4. Христюк П. Замітки і матеріали до історії української революції 1917–1920 рр., т. 3–4. Б/м, 1922.
5. Шурхало Д. Корупція сто років тому: як обкрадали армію УНР і до чого це призвело. *Радіо Свобода*. 23 березня 2019. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/29838203.html>
6. Mark R. A. Social Questions and National Revolution: The Ukrainian National Republic in 1919–1920. *Harvard Ukrainian Studies*. Vol. 14, № 1/2 (June 1990). Cambridge: Harvard Ukrainian Research Institute, 1990. P. 113–131.

Семінарське заняття 5. УСРР і політика «воєнного комунізму»

1. Які причини перемоги «червоного» проєкту для України?
2. Чи можна вважати Харків «першою столицею України»? Чи можуть претендувати на це звання міста Курськ, Суджа, Білгород?
3. У чому була сутність та історичне значення політики «воєнного комунізму»? Як довго вона відбувалася в УСРР?
4. Чому більшовицький режим виключив Білгород та Крим, що формально входили до складу Української Держави та УНР, зі складу УСРР?
5. Які відмінності в політиці першого (1919) та другого (1921–1923 рр.) уряду Х. Раковського? Якою була доля самого Х. Раковського?
6. Кого особисто творець СРСР В. Ленін визначив винними у «великоросійсько-націоналістичній кампанії» та чому?

Література

1. Гай-Нижник П. П. Податкова політика більшовиків в УСРР за часів воєнного комунізму. *Історія торгівлі, податків та мита*: Збірник наукових праць. Дніпропетровськ: АМСУ, 2011. Випуск 2. С. 96–106.
2. Єфименко Г. Міфи та факти про «першу столицю України». *Historians.in.ua*. URL: <https://www.historians.in.ua/index.php/en/dyskusiya/1101-hennadii-yefimenko-mify-ta-fakty-pro-pershu-stolytsiu-ukrainy>
3. Дзюба І. Інтернаціоналізм чи русифікація? Київ: КМ Academia, 1998. С. 34–44. URL: <http://history.org.ua/LiberUA/966-518-110-6/966-518-110-6.pdf>
4. Ленин В. И. К вопросу о национальностях или об «автономизации», продолжение записок. 30 декабря 1922. URL: <http://library.maoism.ru/Lenin/Lenin-autonomisation.htm>
5. Станчев М. Г., Чернявский Г. И. Фарс на крови (переписка Х. Раковского с В. Г. Короленко и Л. Д. Троцким. Х. Г. Раковский в застенках НКВД). Харьков: Око, 286 с.
6. Шурхало Д. Сила більшовиків полягала в слабкості українського уряду – історик Михайло Ковальчук. *Радіо Свобода*. 26 січня 2017. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/28261408.html>

Семінарське заняття 6. Піднесення національно-культурного життя в період Української революції

1. Яке значення Свята Свободи 19 березня 1917 року?
2. Як українські уряди підтримували розвиток культури, освіти, науки?
3. У чому сутність конфлікту між поборниками «національної та інтернаціональної культури» в дискурсі більшовиків?
4. Як відбувалося становлення Української академії наук?
5. Як вплинула революція на організацію церковного життя в Україні?

Література

1. Грабовський С. Академія, яку заснував Скоропадський. Український тижень. 26 листопада 2012 р. URL: <https://tyzhden.ua/History/65964>
2. Дзюба І. Інтернаціоналізм чи русифікація? Київ: КМ Academia, 1998. С. 34–44. URL: <http://history.org.ua/LiberUA/966-518-110-6/966-518-110-6.pdf>
3. Реєнт О., Лисенко О. Проблеми організації духовно-релігійного життя в контексті Української революції (1917–1921). *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2017. Вип. 5–6. С. 254–283.
3. Пересунько Т. Культурна дипломатія Симона Петлюри: «Щедрик» проти «руського мира». Місія Капели Олександра Кошиця (1919–1924). Київ. Видавничий дім «АртЕк», 2019. 312 с.
4. Українська революція 1917–1921: регіональний вимір. *Український інститут національної пам'яті*. 2020. URL: <https://uinp.gov.ua/vystavkovi-proekty/vyskavka-ukrayinska-revoluciya-1917-1921-regionalnyy-vymir>
5. Федорова І. Розвиток культури і освіти в Українській Народній Республіці. *Історичний архів. Наукові студії*. 2019. № 20. Миколаїв: ЧНУ ім. Петра Могили. С. 103–110.
6. Юркова О. Дати заснування Української академії наук: яка правильна? *Історична правда*. 14 листопада 2018. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2018/11/14/153274/>

Семінарське заняття 7. Відступ більшовиків у питаннях національної політики і економічних перетворень

1. Яке значення поняття «економічна контрреволюція» в контексті економічних перетворень 20–30-тих років XX століття?
2. У чому сутність, причини та наслідки НЕП?
3. Які варіації між дефініціями поняття «державний капіталізм»? Чи це поняття більше відповідає добі НЕП, чи постнепівській економіці СРСР?
4. Чим «українізація від Шумського» відрізнялася від «українізації від Скрипника»? А чим відрізнялися «шумськізм» та «скрипнікізм»?

Література

1. Бут О., Добров П. «Економічна контрреволюція» в радянській Україні у дзеркалі архівних документів. *Студії з архівної справи та документознавства*. 2003. Т. 10. С. 144–146.
2. Бут О. М., Мелекесцев К. І. Господарники цукрової промисловості Поділля в умовах сталінської боротьби за «монобільшість» у радянському суспільстві. *Universum Historiae et Archeologiae*. Дніпро, 2020. Т. 3(28). Вип. 2. С. 94–106. DOI: 10.15421/26200209.
3. Дзюба І. Інтернаціоналізм чи русифікація? Київ: КМ Academia, 1998. С. 34–44. URL: <http://history.org.ua/LiberUA/966-518-110-6/966-518-110-6.pdf>
4. НЕП як державний капіталізм. *Нариси повсякденного життя радянської України в добу непу (1921–1928 рр.)* / гол. ред. В. Смолій. 2010. № 1. С. 80–87. URL: http://resource.history.org.ua/publ/jittia_2010_1_1_80
5. Шаповал Ю. Олександр Шумський. Життя, доля, невідомі документи. Київ–Львів: Україна модерна, 2017. 742 с.
6. Dunayevskaya R. The Union of Soviet Socialist Republics is a Capitalist Society. *News and Letters Pamphlet*, October, 1992.
7. Phillips B. USSR: Capitalist or Socialist? *The Call*. Vol. 10, № 8–9, November–December 1981.

Семінарське заняття 8. Система органів радянської влади та українських громадських об'єднань за межами СРСР

1. Яке значення поняття «компартійно-радянська влада»?
2. Як змінювалася роль профспілок у підрадянській Україні?
3. Які громадські об'єднання (крім виробничих) існували в СРСР?
4. Чи існувало в підрадянській Україні місцеве самоврядування?
5. Чи були поширеними громадські організації в міжвоєнний період серед представників української еміграції та діаспори?
6. Якими були взаємини українських громадських об'єднань із владою?

Література

1. Антоненко В. В. Документи ЦДАГО України про діяльність українських громадських організацій в еміграції. *Архіви України*. 2015. № 5–6. С. 109–120.
2. Булавина С. Є. Взаємини влади та громадських інституцій національних меншин у міжвоєнний період на Волині ХХ ст.: правовий аналіз. *Підприємництво, господарство і право*. Київ, 2019. № 2. С. 171–175.
3. Журба М. Радянські громадські організації національних меншин УСРР в умовах НЕПу. *Київська старовина*. 2000. № 5(335). С. 137–144.
4. Ключковська І., Гумницька Н. Українська діаспора в об'єктиві сучасності. *МІОК*. URL: <https://miok.lviv.ua/?p=379>
4. Костюк Є. С. Громадські об'єднання виробничої інтелігенції в УСРР: 20–30-ті рр. ХХ ст. *Вісник аграрної історії*. 2018. № 23–24. С. 47–54.
5. Костюк Є. С. Профспілки УСРР-УРСР у тоталітарній системі влади: 20–30-ті рр. ХХ ст. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Історичні науки*. 2017. Том 28. № 1. С. 19–24.
6. Кульчицький С. Червоний виклик. Історія комунізму в Україні від його народження до загибелі. Багатотомне видання (3 т.). Київ: Темпора, 2013.
7. Мовчан О. М. Участь профспілок УРСР в управлінні підприємствами та раціоналізації виробництва в роки нової економічної політики. *Проблеми історії України: факти, судження, пошуки*. 2003. Вип. 9. С. 146–196.

Семінарське заняття 9. Культурна революція в умовах НЕП

1. Як розвивалася культура УСРР в умовах ідеологічної ізоляції країни?
2. Чому більшовики виступали за ліквідацію неписьменності?
3. Як відбувалося формування «нової інтелігенції» та нищення старої?
4. Як змінювалися «комуністичні» погляди на гендер і сексуальність від початку революції до встановлення сталінської диктатури?

Література

1. Бушин М. І., Бут О. М., Гуржій О. І., Ховрич С. М. Історія та культура України: підручник для студентів техн. спец. ВНЗ. Черкаси. 2018. 1055 с.: іл.
2. Дзюба І. Микола Хвильовий: «Азіятський ренесанс» і «Психологічна Європа»: *Національний університет «Києво-Могилянська академія»*. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3096/Dziuba_Mykola_Khvylovyy_aziiatskyi_renesans.pdf?sequence=1&isAllowed=y
3. Дзюба І. Україна-Росія: протистояння чи діалог культур? *Україна-Росія: концептуальні основи гуманітарних відносин*. Київ, 2001. С. 265–333.
4. Донець О. «Радянська жінка – найщасливіша в світі»: відображення гендерних питань в українському плакатному мистецтві 1920–1930-х рр. *Україна модерна*. 25 серпня 2021. URL: <https://uamoderna.com/md/radyanska-zhinka-najshhaslivisha-v-sviti-vidobrazhennya-gendernix-pitan-u-plakatnomu-mistecztvi-1920-1930-x-rr>
5. Пивоваров С., Спірін Є. Як в СРСР переслідували гомосексуалів. *Babel*. URL: <https://babel.ua/texts/69767-88-rokiv-tomu-stalinu-dopovili-pro-shpigunsku-zmovu-gejiv-i-vin-ogolosiv-jih-poza-zakonom-zgaduyemo-yak-v-srsr-gomoseksualiv-likovali-u-psihlikarnyah-a-za-muzholoztvo-sudili-disidentiv-i-chekistiv>
6. Чабанна М. В. Політична культура тоталітарного суспільства. *Наукові записки НаУКМА*. 2008. Т. 82: Політичні науки. С. 34–39.
7. Erizanu P. The revolutionary sex. *AEON*. URL: <https://aeon.co/essays/the-shining-moment-when-russian-revolutionary-women-reinvented-sex>

Семінарське заняття 10. Місце УСРР в індустріальному поступі СРСР

1. Які відмінності індустріального поступу в роки НЕП і в період «соціалістичної індустріалізації» та «модернізації»?
2. Як пояснити поняття «форсованої індустріалізації»? Завдяки чому фінансувався розвиток індустрії? Які галузі були провідними та чому?
3. Стаханівський рух: рух новаторів чи «соціалістичне змагання»?
4. Якої форми набули результати розвитку провідних галузей економіки у вашому регіоні в міжвоєнний період?

Література

1. Бут О., Добров П. «Економічна контрреволюція» в радянській Україні у дзеркалі архівних документів. *Студії з архівної справи та документознавства*. 2003. Т. 10. С. 144–146.
2. Бут О. М. Нове осмислення руху новаторів Донбасу 1930-х: поглиблене прочитання джерел проти брудного спотворення. *Форум краєзнавців Донецчини. Доповіді учасників / за ред. Н. Р. Темірової*. Вінниця–Слов'янськ: ДонНУ імені Василя Стуса, 2020. 220 с.
3. Бут О. М., Мелекесцев К. І. Господарники цукрової промисловості Поділля в умовах сталінської боротьби за «монобільшість» у радянському суспільстві. *Universum Historiae et Archeologiae*. Дніпро, 2020. Т. 3(28). Вип. 2. С. 94–106. DOI: 10.15421/26200209.
4. Небрат В., Горін Н. Дослідження фінансових механізмів радянської індустріалізації в українській економічній літературі. *Галицький економічний вісник*. 2012. № 4. С. 112–123.
5. Субтельний О. Індустріалізація. *Україна: історія* / пер. з англ. Ю. І. Шевчука; вст. ст. С. В. Кульчицького. Київ: Либідь, 1991. 512 с.
6. Gorin N. Soviet Economic Integration or Industrial Colonialism? *Heinrich-Böll-Stiftung*. 1 September 2022. URL: <https://ua.boell.org/en/2022/09/01/soviet-economic-integration-or-industrial-colonialism>

Семінарське заняття 11. Труднощі радянської колективізації в УСРР.

Голодомор 1932–1933 рр.

1. Чим відрізняється колективізація в Україні від решти СРСР?
2. Скільки було стадій розкуркулення та колективізації в УСРР загалом? Чи змогли вони вирішити проблеми в сільському господарстві?
3. Які документи підтверджують навмисну організацію Й. Сталіном та апаратчиками його режиму геноциду українців?
4. Які ролі Гарета Джонса та Рафала Лемкіна у викритті геноциду?

Література

1. Геноцид українського народу: Голодомор 1932–1933 рр. *Електронний архів Голодомору: Зведений реєстр архівних документів*. URL: <https://old.archives.gov.ua/Sections/Famine/Publicat/>
2. Голодомор 1932–1933 років в Україні: документи і матеріали / упоряд. Р. Я. Пиріг; Ін-т історії України. Київ: ВД «Києво-Могилянська академія», 2007.
3. Кульчицький С. Червоний виклик. Історія комунізму в Україні від його народження до загибелі. (3 т.). Київ: Темпора, 2013.
4. Кульчицький С. Проблема колективізації сільського господарства в сталінській «революції зверху». *Проблеми історії України: факти, судження, пошуки: Міжвід. зб. наук. пр.* 2004. Вип. 12. С. 21–69.
5. Марочко В. Листування Й. Сталіна і Л. Кагановича у червні–серпні 1932 р.: технологія голодомору. *Краєзнавство*. 2013. № 4. С. 55–58.
6. Постанова Політбюро ЦК КП(б)У «Про ліквідацію контрреволюційних гнізд та розгром куркульських груп». ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 16. Спр. 9. Арк. 59–61. URL: <https://holodomorinstitute.org.ua/documents/postanova-politbyuro-czk-kpbu-pro-likvidacziyu-kontrevolyuczijnyh-gnizd-ta-rozgrom-kurkulskyh-grup/>
7. Улянич В. Терор голодом і повстанська боротьба проти геноциду українців у 1921–1933 роках. Київ: МАУП, 2004.

Семінарське заняття 12. Україна в складі унітарної радянської держави.

Тоталітаризм

1. У чому полягала сутність оригінального дискурсу більшовиків щодо «автономізації республік»? СРСР: федерація де-юре, чи де-факто?
2. Які зміни привнесла «Сталінська» конституція УРСР 1937 р.?
3. Як пояснити поняття «тоталітаризм»? Чим сталінський тоталітаризм відрізнявся від інших історичних прикладів тоталітарних держав?
4. Яким був політичний та соціально-економічний розвиток України в умовах тоталітаризму? Чим відрізнявся український досвід від інших країн?
5. Чи залишився СРСР тоталітарною та унітарною державою після смерті Й. Сталіна? Які особливості наукової дискусії щодо тоталітаризму?

Література

1. Бут О. М. Велич особистості в гібридних умовах тоталітаризму: до 80-річчя пам'яті М. В. Радіна. *Roxolania Historica = Historical Roxolania: наук. зб.* / Ю. А. Святець (гол. ред.) та ін. Дніпро: Ліра, 2018. Вип. 1(16). С. 269–283.
2. Кульчицький С. Червоний виклик. Історія комунізму в Україні від його народження до загибелі. (3 т.). Київ: Темпора, 2013.
3. Чабанна М. В. Дослідження сутнісних рис тоталітарного режиму та зіставлення його різновидів у межах теорії тоталітаризму. *Наукові записки НаУКМА*. 2007. Т. 69: Політичні науки. С. 11–16.
4. Arendt H. *The Origins of Totalitarianism*. Cleveland – New York: Meridian Books The World Publishing Company, 1958. 520 p. URL: <https://archive.org/details/TheOriginsOfTotalitarianism/page/n7/mode/2up>
5. Dickinson P. Ukraine's Unique Totalitarian Trauma Offers Key to Historic Healing. *UkraineAlert / Atlantic Council*. May 9, 2016. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/ukraine-s-unique-totalitarian-trauma-offers-key-to-historic-healing/>
6. The Stalin Digital Archive. *Yale University Press*. URL: <https://www.stalindigitalarchive.com/frontend/>

3.2. ТРЕТІЙ ТА ЧЕТВЕРТИЙ МОДУЛІ

Семінарське заняття 1. Особливості розвитку українства під іноземною окупацією

1. Чи може називатися період розвитку Галичини та Волині під владою Другої Польської республіки у 1918–1939 рр. періодом окупації? Чому?
2. Якими були основні ознаки політичних режимів міжвоєнних Польщі, Румунії, Угорщини? Яке це мало значення для українських земель?
3. Чим відрізнялося становище Закарпаття у складі Чехословаччини від вищезгаданих режимів?
5. Яке місце в історії України оформлення автономії Підкарпатської Русі та проголошення Карпатської України?

Література

1. Віднянський С. В., Вегеш М. М. Августин Волошин і Карпатська Україна в історії українського державотворення / НАН України. Інститут історії України. Київ: Інститут історії України, 2021. 372 с.
- 2 Григоришин С. Україна в румунських зовнішньополітичних концепціях. *Українська державність у XX столітті (історико-політологічний аналіз)*. Київ, Політична думка, 1996. URL: <http://litopys.org.ua/ukrxx/r11.htm>
3. Дерев'яний І. Польська окупація Західної України в 1918–1939 роках. *Історична правда*. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/4d4b20cabaaa8/>
4. Літра Л. «Окупація Буковини»: як помилка Офісу Зеленського спричинила скандал в Румунії. *Центр «Нова Європа»*. 24 січня 2020 р. URL: <http://neweurope.org.ua/media-post/okupatsiya-bukovyny-yak-pomyylka-ofisu-zelenskogo-sprychynyla-skandal-v-rumuniyi/>
5. Петрецький В. В. Характер ефективності політичної еліти Закарпаття під час Угорської окупації 1939–1944 років. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія* / гол. ред. кол.: Вегеш М. М. Ужгород: Говерла, 2008. Вип. 21. С. 36–38.

Семінарське заняття 2. Причини і наслідки невдач ЧА у кампанії червня 1941 – липня 1942 рр.

1. Якою була ситуація в Україні у початковий період Другої світової війни (вересень 1939 – червень 1941 рр.)?
2. Яку роль відіграли українці у подіях радянської та німецької окупації Другої Польської республіки?
3. Якою була мета українських націоналістів у пошуку підтримки країн Осі?
4. Яким чином відбувся напад Німеччини на СРСР у 1941 р.?
5. Якими були результати німецького нападу для загального становища ЧА?

Література

1. Герасименко П. Радянські міфи про 22 червня 1941 р. *ZAXID.NET*. 23 червня 2011. URL: https://zaxid.net/radyanski_mifi_pro_22_chervnya_1941_roku_n1132107
2. Олійник Н. «Фактично влітку 1941 р. Червона армія не була знищена, а просто здалася у полон». *Polskie Radio*. 22 червня 2021 р. URL: <https://www.polskieradio.pl/398/7866/artykul/2760505,«фактично-влітку-1941-року-червона-армія-не-була-знищена-а-просто-зда-лася-у-полон»>
3. ОУН в 1941 році. Документи. В 2-х ч. Ч. 1. / упорядники О. Веселова, О. Лисенко, І. Патриляк, В. Сергійчук; відп. ред. С. Кульчицький. Київ: Інститут історії України НАН України, 2006. 336 с.
4. Патриляк І. К., Боровик М. А. Україна в роки Другої світової війни: спроба нового концептуального погляду. Київ; Ніжин: Вид. ПП Лисенко М. М., 2010. 590 с.
5. Чумаков Г. Вторгнення СРСР у Польщу. Що писала світова преса. *Нова Польща*. 07 вересня 2021 р. URL: <https://novapolshcha.pl/article/vtorgnennya-srsr-u-polshu-sho-pisala-svitova-pres/>
6. Krawec R. Ukrainians in the Polish Armed Forces under British command. *Ukrainians in the United Kingdom. Online encyclopedia*. URL: <https://www.ukrainiansintheuk.info/eng/01/ukrinpaf-e.htm>

Семінарське заняття 3. Політика окупантів і спротив на окупованих територіях УРСР

1. Якою була доля спроб відновлення української державності?
2. Яку адміністративно-територіальну систему встановили країни Осі на українських землях?
3. Якою була політика німецьких окупантів на українських землях?
4. Як відрізнялась політика інших окупаційних режимів на землях України?
5. Як розвивався на теренах України комуністичний Рух Опору: радянські партизани та підпільники?
6. У чому полягала діяльність ОУН та УПА в опорі окупантам?
7. Чи відомі випадки співпраці між УПА та іншими партизанами?

Література

1. Гінда В. Угоди радянських партизанів з УПА. *Zbruc*. URL: <https://zbruc.eu/node/6970>
2. Кучер В. До питання про політичну кризу нацистського окупаційного режиму в Україні у роки війни. *Сторінки воєнної історії України*: зб. наук. ст. 2009. Вип. 12. С. 135–150.
3. Новосьолов О. В. Румунська політика в Бессарабії, Буковині і Трансністрії в 1941–1944 рр.: історіографічний аспект. *Юго-Запад. Одессика. Историко-краеведческий научный альманах*. Вип. 8. 2009. С. 76–93.
4. Олійник Н. Порозуміння перед лицем спільного ворога. Українське та польське підпілля проти советів. *Polskie Radio*. URL: <https://www.polskieradio.pl/398/7866/artykul/2826542,porozumienia-pered-liczem-spielnogo-voroga-ukrayinske-ta-polske-pidpiлля-proti-sovetiv>
5. Організація українських націоналістів і Українська повстанська армія / Інститут історії України НАНУ. Київ, 2005.
6. Шурхало Д. 80 років тому нацисти розділили територію України на частини. *Радіо Свобода*. 28 липня 2021 р. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/druha-svitova-viyna-i-ukrayina/31380124.html>

Семінарське заняття 4. Битва за Україну. Роль і місце України у Другій світовій війні

1. Битва за Дубно—Луцьк—Броди та битва під Прохорівкою: яка з цих танкових битв була найбільшою у світовій історії?
2. Якими були наслідки поразки німецьких військ під Сталінградом і Курськом?
3. Як відбувалась битва за Київ?
4. Як проходило звільнення українських земель від нацистських окупантів?
5. Як розраховуються людські та матеріальні втрати України у Другій світовій війні?

Література

1. Кульчицький С. Червоний виклик. Історія комунізму в Україні від його народження до загибелі. Кн. 3. Київ, 2013. С. 35–107.
2. Муковський І., Лисенко О. Звитяга і жертвність: Українці на фронтах другої світової війни: монографія. Київ: Книга Пам'яті України, 1996. 568 с.
3. Патриляк І. К., Боровик М. А. Україна в роки Другої світової війни: спроба нового концептуального погляду. Київ, 2010.
4. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності. Харків, 2016. С. 335–372.
5. Україна в Другій світовій війні: погляд з ХХІ ст. Кн. 1–2. Київ, 2011.
6. Україна в Другій світовій війні. Київ: Український інститут національної пам'яті, 2015. 28 с.
7. Україна у Другій світовій війні 1939–1945 рр.: матеріали до бібліографії (1991–2010) / Держкомархів України, Укр. наук.-дослід. ін-т архів. справи та документознавства, Галуз. центр наук.-тех. інформації з архів. справи та документознавства; уклад.: С. С. Артамонова, А. А. Майстренко (відп. виконавець), Л. П. Одинока, Л. Ф. Приходько, Р. В. Романовський. Київ, 2010. 69 с. URL: https://undiasd.archives.gov.ua/doc/bulletin/GSNTI_12.pdf

Семінарське заняття 5. Труднощі відбудови і подальшого розвитку народного господарства

1. Які економічні проблеми довелося розв'язувати в Україні за результатами Другої світової війни?
2. Як та в які терміни відбувалося відновлення економіки України?
3. Яким був життєвий рівень і побут населення повоєнної України?
4. Як і чому відбувся черговий наступ сталінізму в суспільно-політичному житті за повоєнних років?
5. Яким був розвиток освіти та культури у перші повоєнні роки?
6. Чому в повоєнні роки розпочався новий наступ тоталітарної системи на діячів науки і культури?
7. Якою була доля українства на землях, які опинилися поза межами УРСР (Західна Галичина, Пряшівщина, Південна Буковина, Північна Слобожанщина, Кубань та ін.)?

Література

1. Баран В. К. Україна: новітня історія (1945–1991 рр.). Львів, 2003.
2. Білас І. Г. Репресивно-каральна система в Україні. 1917–1953: у 2 кн. Київ, 1994. Кн. 1.
3. Економічна історія України: Історико-економічне дослідження: в 2 т. Київ: Ніка-Центр, 2011. Т. 2.
4. Кралюк П. «Українську Кубань брутально русифікували» – професор Петро Кралюк. *Радіо Свобода*. 31 липня 2021 р. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/30884262.html>
5. Кульчицький С. Червоний виклик. Історія комунізму в Україні від його народження до загибелі. Кн. 3. Київ, 2013.
6. Попович М. В. Культура України в повоєнній тоталітарній імперії. *Нарис історії культури України*. Київ, 1998. С. 621–655.
7. Шиян О. «Ми нізвідки не приїхали, ми були тут завжди». *ZAXID.NET*. 29 липня 2023 р. URL: https://zaxid.net/statti_tag50974/

Семінарське заняття 6. Репресії проти населення Західної України

1. Як постраждали українці приєднаних до СРСР земель від радянзації економічної та суспільно-політичної сфери?
2. Які основні характеристики боротьби НКВС проти ОУН та УПА?
3. Чому відбувалося переслідування Української греко-католицької церкви?
4. З якою метою проводилися масові депортації народів України? Яке місце в цьому процесі Операції «Вісла»?

Література

1. Бажан О. Радянська західних областей України в другій половині 1940 – початку 1950-х років: наслідки в національно-культурній сфері. *Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика*. 2007. № 12. С. 340–356.
2. Баран В. К. Україна: новітня історія (1945–1991 рр.). Львів, 2003.
3. Білас І. Г. Репресивно-каральна система в Україні. 1917–1953: у 2 кн. Київ, 1994. Кн. 1.
4. Дімаров А. Прожити й розповісти. Київ: Дніпро, 1998 р. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printitzip.php?tid=13784>
5. Кульчицький С. Червоний виклик. Історія комунізму в Україні від його народження до загибелі. Кн. 3. Київ, 2013.
6. Мотика І. Від волинської різанини до операції «Вісла». Польсько-український конфлікт 1943–1947 рр. / авториз. пер. з пол. А. Павлишина, післям. І. Ільюшина. Київ: Дух і літера, 2013. 360 с. URL: <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-378-302-4/978-966-378-302-4.pdf>
7. Організація українських націоналістів і Українська повстанська армія: Історичні нариси / С. В. Кульчицький (відп. ред.). Київ: Наук. думка, 2005.
8. Польща та Україна у тридцятих–сорокових роках ХХ століття: Невідомі документи з архівів спеціальних служб. Т. 5: Акція «ВІСЛА» 1947. Варшава; Київ, 2006.

Семінарське заняття 7. Хрущовська «відлига» та соціально-економічні зміни в Україні

1. Приєднання Криму до УРСР: якими були цілі радянської влади та їх реалізація? Чи належала ініціатива виключно М. Хрущову?
2. Що стало початком реабілітації жертв сталінізму?
3. Як відбувався розвиток культури за доби «відлиги»?
4. Як за М. Хрущова проходила децентралізація управління промисловістю і будівництвом?
5. Якими були мета та наслідки експериментів в аграрному секторі?
6. Якими були підсумки розвитку народного господарства та рівень добробуту населення УРСР на кінець правління М. Хрущова?

Література

1. Баран В. К. Україна: новітня історія (1945–1991 рр.). Львів, 2003.
2. Баран В. К., Даниленко В. М. Україна в умовах системної кризи (1946–1980-ті рр.). Київ: Альтернативи, 1999. (Україна крізь віки. Т. 13).
3. Білас І. Г. Репресивно-каральна система в Україні. 1917–1953: у 2 кн. Київ, 1994. Кн. 1.
4. Брегеда М. Процес десталінізації і суспільні настрої українського населення у 1953–1964 рр. Миколаїв: Іліон, 2010. 187 с.
5. Даниленко В. Політичні зміни в СРСР і Україні в період хрущовської «відлиги». *Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика*. 2008. Вип. 14. С. 3–17. URL: http://resource.history.org.ua/publ/xxx_2008_14_3
6. Економічна історія України: Історико-економічне дослідження: в 2 т. Київ: Ніка-Центр, 2011. Т. 2.
7. Кукуруза Ж. Б. Українська інтелігенція в умовах «відлиги»: аналіз сучасної вітчизняної історіографії. *Наукові праці: науково-методичний журнал*. Т. 129. Вип. 16. Історія. Миколаїв: ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. С. 110–114.
8. Кульчицький С. Червоний виклик. Історія комунізму в Україні від його народження до загибелі. Кн. 3. Київ, 2013.

Семінарське заняття 8. Україна в період неототалітаризму (середина 1960-х – середина 1980-х років)

1. Якими були спроби економічних реформ у СРСР постхрущовської доби?
2. Чому нове керівництво УРСР обрало курс на «стабілізацію» і закритість суспільно-політичного життя?
3. Як відбулося остаточне перетворення КПРС на стрижень державної структури і зосередження в її руках усієї повноти влади?
4. Чому В. Щербицького називали «губернатором Кремля» в Україні?
5. Як В. Щербицький вплинув на формування в Україні новітніх мафіозних структур?

Література

1. Баран В. К. Україна: новітня історія (1945–1991 рр.). Львів, 2003.
2. Баран В. К., Даниленко В. М. Україна в умовах системної кризи (1946–1980-ті рр.). Київ: Альтернативи, 1999. (Україна крізь віки. Т. 13).
3. Білас І. Г. Репресивно-каральна система в Україні. 1917–1953: у 2 кн. Київ, 1994. Кн. 1.
4. Бойко О. Д. Історія України: навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Вид. 3-тє, випр., допов. Київ: Академвидав, 2005. 688 с.
5. Грабовський С. Нариси з історії українського державотворення / С. Грабовський [та ін.]. Київ: Генеза, 1995. С. 418–430.
6. Економічна історія України: Історико-економічне дослідження: в 2 т. Київ, 2011. Т. 2.
7. Жуковський А., Субтельний О. Нарис історії України. Львів: Світ, 1991. С. 145–150.
8. Каміонка М., Буренков В. Дніпропетровський клан серед політичних еліт УРСР та СРСР (кінець 1920-х – початок 1990-х рр. *Український історичний журнал*. 2021. Число 4. С. 226. URL: http://resource.history.org.ua/publ/UIJ_2021_4_22

Семінарське заняття 9. Дисидентський рух в УРСР

1. Якими були основні напрями та етапи діяльності дисидентів?
2. Які були відомі форми супротиву радянській владі в Україні?
3. Як сформувалась та діяла Українська Гельсінська група?
4. Чим відзначився Василь Стус в опозиції до тоталітаризму?
5. У чому була сутність протесту Івана Дзюби?

Література

1. Бажан О. Г., Данилюк Ю. З. Опозиція в Україні (друга половина 50-х – 80-ті рр. XX ст.) / НАН України. Інститут історії України. Київ: Рідний край, 2000.
2. Баран В. К. Україна: новітня історія (1945–1991 рр.). Львів, 2003.
3. Білас І. Г. Репресивно-каральна система в Україні. 1917–1953: у 2 кн. Київ, 1994. Кн. 1.
4. Дзюба І. Інтернаціоналізм чи русифікація? *Вітчизна*. 1990. № 5–8. URL: <http://litopys.org.ua/idzuba/dz.htm>
5. Зайцев Ю. Польська опозиція 1970–80-х років про засади українсько-польського порозуміння. *Депортації українців та поляків: кінець 1939 – початок 50-х років (до 50-річчя операції «Вісла»)* / Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України / упоряд. Ю. Ю. Сливка. Львів, 1998. С. 52–64.
6. Зайцев Ю. Терор – аргумент тоталітаризму. До 30-річчя погрому Українського Національного Фронту. *Шлях перемоги*. 1997. 27 березня.
7. Кульчицький С. Червоний виклик. Історія комунізму в Україні від його народження до загибелі. Кн. 3. Київ, 2013.
8. Лук'яненко Л. Г. Сповідь у камері смертника. Київ, 1991.
9. Справа Василя Стуса. Збірка документів з архіву колишнього КДБ УРСР / упорядник В. Кіпіані. Харків: Віват, 2021.
10. Brumberg A. Ukraine's law-abiding dissidents. *The Guardian*. 13 March 1972. URL: <https://www.theguardian.com/world/2022/mar/23/ukraine-law-abiding-dissidents-russia-archive-1972>; Full version URL: https://uploads.guim.co.uk/2022/03/22/13_March_1972.jpg

Семінарське заняття 10. Україна у період «перебудови» (1985–1991 рр.)

1. Які причини наростання кризових явищ в СРСР у 1970–1980-х рр.?
2. Як початок «перебудови» відбився у зовнішній та внутрішній політиці?
3. Як здійснювався пошук шляхів переходу до ринкових відносин?
4. Як проходило формування багатопартійності в Україні?
5. Який саме політичний вимір Чорнобильської трагедії?
6. Яким було соціально-політичне значення Чорнобильської катастрофи?

Література

1. Бажан О. Настрої та поведінка населення Києва у часи аварії на Чорнобильській АЕС. *Краєзнавство*. 2016. № 1–2.
2. Барановська Н. П. Соціальні та економічні наслідки Чорнобильської катастрофи / НАН України, Ін-т історії України. Київ: Інститут історії України НАН України, 2001. 95 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0002358>
3. Бойко О. Д. Нариси з новітньої історії України (1985–1991 рр.): навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Кондор, 2004. 357 с.
4. Даниленко В. М. Україна в 1985–1991 рр.: остання глава радянської історії. Київ: Інститут історії України НАН України, 2018. 278 с.
5. Економічна історія України: Історико-економічне дослідження: в 2 т. Київ: Ніка-Центр, 2011. Т. 2.
6. Історія України. Нове бачення: У 2 кн. / за ред. В. А. Смолія. Київ: Україна, 1996. Кн. 2. С. 408–428.
7. Чорнобиль. 1986–1987 рр. Документи і спогади: Роль НАН України у подоланні наслідків катастрофи / А. П. Шпак (голов. ред.), В. Д. Новіков (уклад.). Київ: Академперіодика, 2004. 564 с.
8. Чорнобиль. Документи Оперативної групи ЦК КПУ (1986–1988) / упоряд.: О. В. Бажан, О. Г. Бажан, Г. В. Боряк, С. І. Власенко. Київ: Інститут історії України НАН України, ЦДАГО України, 2017.

Семінарське заняття 11. Останні роки УРСР

1. Чому відбулося загострення соціально-економічного становища, дефіцит промислових товарів і продукції харчування?
2. Шахтарські страйки: в чому їх сутність та значення для останніх років УРСР?
3. Які були ключові суспільно-політичні процеси останніх років УРСР?
4. Які причини поразки «горбачовської перебудови»?
5. Як можна схарактеризувати роль українського визвольного руху у падінні СРСР?
6. Які зв'язки існували між українським національним рухом та опозицією комуністичним диктатурам в інших країнах Європи?

Література

1. Гончарук Г. І. Народний Рух України. Історія. Одеса: Астропринт, 1997. 380 с. URL: <http://history.org.ua/LiberUA/966-549-121-0/966-549-121-0.pdf>
2. Даниленко В. М. Україна в 1985–1991 рр.: остання глава радянської історії. Київ: Інститут історії України НАН України, 2018.
3. Діденко Ю. В. Народний рух у державотворчих процесах України (1989–2002). Одеса: Астропринт, 2006. 176 с. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/iiv_2007_10_8
4. Економічна історія України: Історико-економічне дослідження: в 2 т. Київ: Ніка-Центр, 2011. Т. 2.
5. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності = The Gates of Europe: a History of Ukraine / пер. з англ. Р. Клочка. Харків: Клуб Сімейного Дозвілля, 2016. 493 с.
6. Плохій С. Остання імперія. Занепад і крах Радянського Союзу. Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2019. 560 с.
7. Szporluk R. Russia, Ukraine, and the Breakup of the Soviet Union. Stanford: Hoover institution press, 2000. XLIX, 437.

4. ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

*Індивідуальне завдання – конспектування джерела
(10 балів)*

РОЛЬ УКРАЇНЦІВ У «ДИВІ НА ВИСЛІ»: ПОГЛЯД З ПОЛЬЩІ ТА ПОВЕРНУТІ ІМЕНА

Сутність завдання

Зробити розгорнуту анотацію статті бурмістра польського містечка Бжостка (біля Варшави) Войцеха Станішевського «Варшавська битва: українські акценти» за матеріалами статті в газеті «День» 18/19 серпня 2020 р. Розкрити маловідому постать генерала УНР Марка Безручка. Додатково можна використовувати й інші публікації за темою Варшавської битви зі сторінок щотижневика «Дзеркало тижня», «Української правди», газети «День».

Критерії оцінювання

- наявність вихідних даних статті (бібліографічного опису) – 1 бал;
- наявність самостійно сформульованих проблем і дискусійних питань, що присутні в конспектованій роботі – 2 бали;
- наявність авторських прикладів, доказів і пояснень певних проблем у вигляді цитат або стислого переказу – 2 бали;
- наявність власної думки стосовно аналізованої у конспекті проблеми – 2 бали;
- наявність схем і таблиць, що демонструють змістовність і лаконічність викладу конспектованої роботи – 2 бали;
- грамотність і правильність оформлення – 1 бал.

*Самостійне завдання – аналіз літератури (розгорнутий)
(15 балів)*

ВЕЛИКИЙ ТЕРОР 1937–1938 РР. НА ВІННИЧЧИНІ

Сутність завдання

Знайти в публікаціях істориків Вінниччини та Донецького національного університету імені Василя Стуса, а також на Вікіпедії та зі статті англійською (Бут О. М. Роль поляків у розвитку цукрової промисловості Поділля та їх доля в умовах наказу НКВС Союзу РСР. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*: науковий журнал, Сєвєродонецьк, лютий, 2020. № 3. С. 18–22).

Критерії оцінювання

Ключові елементи:

- 1) характеристика джерел та літератури;
- 2) розкриття теми, історична ерудиція;
- 3) аргументація висновків.

Високий (14–15 б.): отримує здобувач, що внаслідок виконання завдання з аналізу літератури із заданого питання продемонстрував таке:

- усі джерела мають безпосереднє відношення до заданої теми, відсутні зайві джерела, понад 70 відсотків джерел є новими, тобто опублікованими протягом останніх 5 років, використання «застарілих» джерел обґрунтоване науковою необхідністю для повноти аналізу;
- не менше 70 відсотків джерел є науковими, представлені джерела різних видів (монографія, дисертація, стаття, тези, підручник, посібник тощо);
- всі джерела оформлені згідно з вимогами;
- в аналізі наявне власне оригінальне узагальнення здобувача викладених позицій дослідників, запропоноване власне бачення щодо аналізованого питання.

Середній (9–13 б.): отримує здобувач, що внаслідок виконання завдання з аналізу літератури із заданого питання продемонстрував таке:

- усі джерела мають безпосереднє відношення до заданої теми, відсутні зайві джерела, понад 60 відсотків джерел є новими, тобто опублікованими протягом останніх 5 років, використання «застарілих» джерел обґрунтоване науковою необхідністю для повноти аналізу;
- не менше 60 відсотків джерел є науковими, представлені джерела різних видів (монографія, дисертація, стаття, тези, підручник, посібник тощо);
- джерела оформлені згідно з вимогами, однак мають незначні недоліки;
- в аналізі наявне узагальнення автора викладених позицій дослідників.

Бал вище середнього отримує здобувач, що внаслідок виконання завдання з аналізу літератури із заданого питання продемонстрував таке:

- усі джерела мають безпосереднє відношення до заданої теми, відсутні зайві джерела, понад 60 відсотків джерел є новими, тобто опублікованими протягом останніх 5 років, використання «застарілих» джерел обґрунтоване науковою необхідністю для повноти аналізу,
- не менше 60 відсотків джерел є науковими, представлені джерела різних видів (монографія, дисертація, стаття, тези, підручник, посібник тощо);
- джерела оформлені згідно з вимогами, однак мають незначні недоліки;
- в аналізі наявне узагальнення автора викладених позицій дослідників.

Достатній (5–8 б.): отримує здобувач, що внаслідок виконання завдання з аналізу літератури із заданого питання продемонстрував таке:

- більшість джерел мають безпосереднє відношення до заданої теми, однак присутні зайві джерела, понад 50 відсотків джерел є новими, тобто опублікованими протягом останніх 5 років, використання «застарілих» джерел недостатньо обґрунтоване;

- не менше 50 відсотків джерел є науковими, представлені джерела переважно одного-двох видів (монографія, дисертація, стаття, тези, підручник, посібник тощо);
- в оформленні джерел наявні деякі недоліки; в аналізі є узагальнення автора, однак формального характеру.

Низький (0–4 б.): отримує здобувач, що внаслідок виконання завдання з аналізу літератури із заданого питання продемонстрував таке:

- більшість джерел не мають безпосереднього відношення до заданої теми, менше 50 відсотків джерел є новими, тобто опублікованими протягом останніх 5 років, використання «застарілих» джерел необґрунтоване;
- менше 50 відсотків джерел є науковими, представлені джерела переважно одного-двох видів (монографія, дисертація, стаття, тези, підручник, посібник тощо);
- в оформленні джерел допущені значні помилки; узагальнення автора має формальний характер або взагалі відсутнє.

Самостійне завдання – аналіз літератури (скорочений)
(5 балів)

СЕРІЯ НАУКОВО-ДОКУМЕНТАЛЬНИХ КНИГ

«РЕАБІЛІТОВАНІ ІСТОРІЄЮ»

(на прикладі Вінницької, Хмельницької,
Донецької, Луганської та ін. областей)

Сутність завдання

Розібратися, як проходив процес і яким був принцип створення редколегії тому тієї чи іншої області, його впливу на підбір авторського колективу статей, виявлених спогадів, документів, їх публікацій до початку тому області і безпосередньо в книгах тому. Розкрити роль Академіка Петра Тимофійовича Тронька як організатора роботи головної і місцевих редакційних колегій.

Критерії оцінювання

Ключові елементи:

- 1) характеристика джерел та літератури;
- 2) розкриття теми, історична ерудиція;
- 3) аргументація висновків.

Високий (5 б.): отримує здобувач, що внаслідок виконання завдання з аналізу літератури із заданого питання продемонстрував таке:

- усі джерела мають безпосереднє відношення до заданої теми, відсутні зайві джерела, понад 70 відсотків джерел є новими, тобто опублікованими протягом останніх 5 років, використання «застарілих» джерел обґрунтоване науковою необхідністю для повноти аналізу;

- не менше 70 відсотків джерел є науковими, представлені джерела різних видів (монографія, дисертація, стаття, тези, підручник, посібник тощо);
- усі джерела оформлені згідно з вимогами;
- в аналізі наявне власне оригінальне узагальнення здобувача викладених позицій дослідників, запропоноване власне бачення щодо аналізованого питання.

Середній (3–4 б.): отримує здобувач, що внаслідок виконання завдання з аналізу літератури із заданого питання продемонстрував таке:

- усі джерела мають безпосереднє відношення до заданої теми, відсутні зайві джерела, понад 60 відсотків джерел є новими, тобто опублікованими протягом останніх 5 років, використання «застарілих» джерел обґрунтоване науковою необхідністю для повноти аналізу;
- не менше 60 відсотків джерел є науковими, представлені джерела різних видів (монографія, дисертація, стаття, тези, підручник, посібник тощо);
- джерела оформлені згідно з вимогами, однак мають незначні недоліки;
- в аналізі наявне узагальнення автора викладених позицій дослідників.

Бал вище середнього отримує здобувач, що внаслідок виконання завдання з аналізу літератури із заданого питання продемонстрував таке:

- усі джерела мають безпосереднє відношення до заданої теми, відсутні зайві джерела, понад 60 відсотків джерел є новими, тобто опублікованими протягом останніх 5 років, використання «застарілих» джерел обґрунтоване науковою необхідністю для повноти аналізу;
- не менше 60 відсотків джерел є науковими, представлені джерела різних видів (монографія, дисертація, стаття, тези, підручник, посібник тощо);
- джерела оформлені згідно з вимогами, однак мають незначні недоліки;
- в аналізі наявне узагальнення автора викладених позицій дослідників.

Достатній (2 б.): отримує здобувач, що внаслідок виконання завдання з аналізу літератури із заданого питання продемонстрував таке:

- більшість джерел мають безпосереднє відношення до заданої теми, однак присутні зайві джерела, понад 50 відсотків джерел є новими, тобто опублікованими протягом останніх 5 років, використання «застарілих» джерел недостатньо обґрунтоване;
- не менше 50 відсотків джерел є науковими, представлені джерела переважно одного-двох видів (монографія, дисертація, стаття, тези, підручник, посібник тощо);
- в оформленні джерел є деякі недоліки; в аналізі наявне узагальнення автора, однак формального характеру.

Низький (0–1 б.): отримує здобувач, що внаслідок виконання завдання з аналізу літератури із заданого питання продемонстрував таке:

- більшість джерел не мають безпосереднього відношення до заданої теми, менше 50 відсотків джерел є новими, тобто опублікованими протягом останніх 5 років, використання «застарілих» джерел необґрунтоване;
- менше 50 відсотків джерел є науковими, представлені джерела переважно одного-двох видів (монографія, дисертація, стаття, тези, підручник, посібник тощо);
- в оформленні джерел допущені значні помилки; узагальнення автора має формальний характер або взагалі відсутнє.

Самостійне завдання – реферат

(10 балів)

ГОЛОД У СЕЛАХ ВІННИЧЧИНИ

Сутність завдання

Знайти в публікаціях місцевої преси, архівних працівників і викладачів вишів, плюс на Вікіпедії, матеріали, спогади, конкретні дані про події Голодомору на території Поділля, показати їх висвітлення в загальноукраїнських та закордонних публікаціях. Бажано розкрити, як протікав Голодомор та як проводилися підрахунки жертв у вашому рідному районі.

Критерії оцінювання

- 1) відповідність заявленої теми змісту реферату – 1 бал;
- 2) вчасність подачі реферату – 0,5 бала;
- 3) самостійність висновків – 1 бал;
- 4) творчий (креативний) підхід до суті проблеми – 2 бали;
- 5) залучення до аналізу першоджерел – 2 бали;
- 6) достатня кількість літературних джерел – 0,5 бала;
- 7) структурованість матеріалу (якість плану) – 0,5 бала;
- 8) використання сучасних публікацій та першоджерел – 1 бал;
- 9) виступ із захистом результатів дослідження – 1 бал;
- 10) ілюстративні додатки – 0,5 бала.

Індивідуальне завдання

(15 балів)

ВАСИЛЬ СТУС ТА ІВАН ДЗЮБА: ВИПУСКНИКИ ДОННУ

Сутність завдання

Вивчити студентське життя своїх попередників: що, на ваш погляд, сприяло їм проявити громадянську позицію та зробити виклик владі? Під час підготовки

використати новітні матеріали і публікації (з 2019 р.), зокрема Донецького національного університету імені Василя Стуса, книгу Вахтанга Кіпіані, свідчення з кінострічок. Вікіпедію НЕ використовувати.

Критерії оцінювання

- 1) характеристика джерел та літератури – 3 бали;
- 2) розкриття теми, історична ерудиція – 10 балів;
- 3) аргументація висновків – 2 бали.

Самостійне завдання

(5 балів)

**ШЕЛЬМУВАННЯ КЛАСИКА УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ
ОЛЕСЯ ГОНЧАРА ЗА ХУДОЖНІЙ РОМАН «СОБОР»**

Сутність завдання

Зробити анотацію книги, виділивши: а) актуальність теми соціально-економічних проблем на час виходу книжки; б) звернути увагу на форму і методи підходу автора (класика літератури) до теми («Собор»); в) привернути увагу до сутності тогочасної життєвої правди; г) висновок: хто ж такий Олесь Гончар, чому він потрапив «в опалу» радянської влади? «Єдина країна у світі, де не вивчають історію України в університетах, це Україна».

Критерії оцінювання

- 1) характеристика джерел та літератури – 1 бал;
- 2) розкриття теми, історична ерудиція – 3 балів;
- 3) аргументація висновків – 1 бал.

Самостійне завдання

(5 балів)

БОРИС ПАТОН ЯК СИМВОЛ НАУКИ І УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

Сутність завдання

З'ясувати походження, життєвий шлях, науковий доробок Бориса Євгеновича Патона, його внесок до вітчизняної та світової науки. Привернути увагу до його уміння на всіх етапах свого життя розвивати авторську технологію дослідження. Використовувати у роботі новітні публікації (XXI ст.).

Критерії оцінювання

- 1) характеристика джерел та літератури – 1 бал;
- 2) розкриття теми, історична ерудиція – 3 балів;
- 3) аргументація висновків – 1 бал.

5. ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Економічні реформи в УРСР у сер. 1950-х – I пол. 1960-х рр.
2. Соціальні реформи в УРСР у сер. 1950-х – I пол. 1960-х років.
3. Розвиток освіти, науки і мистецтва в УРСР у роки «відлиги».
4. Церковно-релігійні процеси в УРСР періоду хрущовської «відлиги».
5. Українська РСР на міжнародній арені в сер. 1950-х – I пол. 1960-х рр.
6. Суспільно-політичне життя в УРСР у II пол. 1960-х – I пол. 1980-х рр.
7. Економічна реформа в УРСР у II пол. 1960-х – поч. 1970-х рр.
8. Економічний розвиток УРСР у 1970-х – I пол. 1980-х рр.
9. Матеріальний рівень життя населення Української РСР у II пол. 1960-х – I пол. 1980-х рр.
10. Освіта, наука і культура УРСР у II пол. 1960-х – I пол. 1980-х рр.
11. Дисидентський рух в УРСР.
12. УРСР у міжнародних відносинах (II пол. 1960-х – I пол. 1980-х рр.).
13. Суспільно-політичне життя УРСР у II пол. 1980-х рр.
14. Економічні перетворення в УРСР у II пол. 1980-х рр.
15. Розвиток культури УРСР у II пол. 1980-х рр.
16. Демократизація радянського суспільства. Становлення багатопартійності в Україні.
17. Постать В. Чорновола в історії України.
18. Постать В. Кука в історії України.
19. Постать М. Хрущова в історії України.
20. Постать Л. Кагановича в історії України.
21. Постать М. Підгорного в історії України.
22. Постать П. Шелеста в історії України.
23. Постать В. Щербицького в історії України.
24. Причини глибокої економічної кризи в Україні у 1990-х рр.
25. Вихід України з економічної кризи наприкінці 1990-х – поч. 2000-х рр.
26. Світова економічна криза (з кінця 2007 р.) та її значення для України.
27. Постать В. Стуса в історії України.
28. Постать І. Дзюби в історії України.
29. Постать Л. Лук'яненка в історії України.
30. Акція під час прем'єри «Тіней забутих предків» кінорежисера С. Параджанова.
31. Діяльність «Української Гельсінської групи».
32. Створення та програма Української робітничо-селянської спілки.
33. Явище «відлиги» в історії УРСР.
34. «Косигінські реформи» та їх наслідки для України.
35. Приєднання Криму до УРСР: ролі Хрущова, Маленкова, Ворошилова.

36. Депортація корінних кримців сталінським режимом.
37. Підпільна українська організація «ОУН-Північ».
38. Педагогічна діяльність Василя Сухомлинського.
39. Реформа освіти хрущовської доби: вирішення практичних проблем та змосковлення.
40. Нові можливості для дослідників історії часів «відлиги»: «ленінський підхід» та антиколоніалізм.

Індивідуальне творче завдання – альтернатива іспиту – презентація
(40 балів)

ВІЗУАЛІЗОВАНА ІСТОРІЯ УКРАЇНИ (1917–1991)

Сутність завдання

Завдання виконується індивідуально кожним студентом. Суть завдання полягає у вивченні та візуальному представленні однієї із ключових подій чи довготривалих процесів, які розглядалися протягом курсу. Головною вимогою є візуалізація студентами описаних подій. За темою збирають матеріал, готують презентацію, мають бути готовими демонструвати її в аудиторії та захищати свою позицію. 40 слайдів.

Тематичні напрями

1. Культура, наука, повсякденність за часів Української революції.
2. Антибільшовицький рух опору 1920-х рр.: народні повстання, вояки та спецслужби УНР.
3. Україна часів «Нової економічної політики» у СРСР.
4. Рух новаторів у промисловості УРСР, його успіхи та інші наслідки.
5. Білгород та північна Слобожанщина у складі України та їх підпорядкування РРФСР.
6. Закарпаття та південна Лемківщина у вирі подій ХХ ст.
7. Українство під владою Румунії: Бессарабія, Буковина, окупаційна Трансністрія.
8. Українство у міжвоєнній Польщі: демократичні перетворення, політична боротьба, асиміляція.
9. Репресії проти кримськотатарського народу: від кримського розстріляного відродження 1938 р. до депортації.
10. Українські сили у боротьбі за незалежність у повоєнні роки.
11. Український дисидентський рух.
12. Епоха «застою»: історичні реалії та проблеми пам'яті.
13. «Перебудова» та «гласність»: значення для України.
14. Українська повсякденність часів пізнього СРСР.
15. <За пропозицією студента, період кін. 1917–1991> (затв. викладачем).

Критерії оцінювання презентації

Критерії оцінювання презентації	0 - 15	15 - 30	30 - 40
Відповідність матеріалу тематиці проекту	Містить близький за тематикою матеріал але не несе важливої інформативної функції	Загалом відповідає тематиці проекту і є досить інформативним	Точно відповідає тематиці, містить дуже важливу інформацію
Структурованість інформації	Важко вловити структуру подання інформації	Прослідковується певна структура в розміщенні інформації	Має чітку, логічно вибудовану структуру
Використання графіків, таблиць, діаграм	Графіки, таблиці і діаграми відсутні	Графіки, таблиці і діаграми представлені в роботі, але суттєво не доповнюють змісту	Графіки, таблиці і діаграми відповідають змісту та розкривають його сутність
Наявність посилань на використані інформаційні джерела	Немає посилань на використані джерела	Не повністю представлені інформаційні джерела або не всі правильно оформлені	Оформлення посилань на інформаційні джерела цілком правильні, вичерпні
«Читасмість» тексту, наочність.	Естетичний вигляд незадовільний (відсутня чітка структура розміщення інформації, недоречна графіка оформлення)	Естетичний вигляд дещо псує недостатньо чітка структура розміщення інформації, не зовсім доречна графіка оформлення	Чітка побудова сторінок. Розмір тексту легко сприймається
Відповідність дизайну змісту роботи, єдність стилю в оформленні різних частин презентації	Дизайн зовсім не відповідає тематиці проекту, а інколи навіть іде всупереч загальному змісту	Дизайн не суперечить загальному змісту проекту	Гармонійне поєднання дизайнерських знахідок з ідеєю проекту
Уміння і навички використовувати комп'ютерні технології (Використання спецефектів, анімацій, звуків, графіки)	Низький (початковий) рівень використання різноманітних можливостей комп'ютерних технологій	Робота дає висновок про середній рівень умінь і навичок використання комп'ютерних технологій учнями	Робота є прикладом високого рівня володіння комп'ютерними технологіями.

6. ПРИКЛАДИ ЕКЗАМЕНАЦІЙНИХ БІЛЕТІВ

ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. ВАСИЛЯ СТУСА

Ступінь вищої освіти	— Бакалавр
Спеціальність	— 032 Історія та археологія
Освітня програма	— Історія та археологія
Форма навчання	— денна
Семестр	— VI
Навчальна дисципліна	— Історія України

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1

1. Економічні реформи в Українській РСР у сер. 1950-х – I пол. 1960-х рр.
2. Постать Л. Лук'яненка в історії України.

Затверджено на засіданні кафедри історії України та спеціальних галузей історичної науки, протокол № 9 від 22 березня 2023 р.

В. о. завідувача кафедри
Екзаменатор

Н. Р. Темірова
К. І. Мєлєкєсцев

ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. ВАСИЛЯ СТУСА

Ступінь вищої освіти	— Бакалавр
Спеціальність	— 032 Історія та археологія
Освітня програма	— Історія та археологія
Форма навчання	— денна
Семестр	— VI
Навчальна дисципліна	— Історія України

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 2

1. Соціальні реформи в Українській РСР у сер. 1950-х – I пол. 1960-х років.
2. Діяльність «Української Гельсінської групи».

Затверджено на засіданні кафедри історії України та спеціальних галузей історичної науки, протокол № 9 від 22 березня 2023 р.

В. о. завідувача кафедри
Екзаменатор

Н. Р. Темірова
К. І. Мєлєкєсцев

7. СИСТЕМА ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ

7.1. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Методи поточного контролю:

- участь у семінарських заняттях;
- виконання самостійних завдань;
- студентська дослідницька діяльність, тотожна предмету;
- МКР.

Методи підсумкового контролю: індивідуальне творче завдання або екзамен.

7.2. СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Семестр 5

Поточний контроль (max 100 балів)										Загальна кількість балів
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2				Сума балів за поточний контроль	
Організаційно-навчальна робота	Індивідуальна робота	Самостійна робота	МКР 1	Сума балів за модуль 3	Організаційно-навчальна робота	Самостійна робота	МКР 2	Сума балів за модуль 4		
15	10	10	15	50	20	15	15	50	100	100

Семестр 6

Поточний контроль (max 60 балів)									Підсумковий контроль (max 40 балів)			Загальна кількість балів
Змістовий модуль 3				Змістовий модуль 4				Сума балів за поточний контроль	Наукова робота	Індивідуальне творче завдання	Екзамен	
Організаційно-навчальна робота	Самостійна робота	МКР 3	Сума балів за модуль 3	Організаційно-навчальна робота	Самостійна робота	МКР 4	Сума балів за модуль 4					
15	5	10	30	15	5	10	30	60	40			100

Навчальне видання

Бут Олександр Микитович
Мелєкєсцев Кирило Ігорович

**Методичні рекомендації
до самостійної роботи студентів
з навчальної дисципліни
«Історія України (новітня доба)»**

Спеціальність 032 «Історія та археологія»
освітньої програми «Історія та археологія»

Електронне видання

Редактор О. А. Солдатова
Технічний редактор Т. О. Важеніна-Гопрак

Підписано до друку 22.11.2023
Формат 60 × 84/16. Папір офсетний.
Друк – цифровий. Умовн. друк. арк. 2,79
Тираж 30. Зам. 77.

Донецький національний університет імені Василя Стуса
21021, м. Вінниця, 600-річчя, 21
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру
серія ДК № 5945 від 15.01.2018